

Arbeidsnotat

Arbeidsnotat nr. 3

Internasjonalisering i
fagskoleutdanningene

Utgitt av Senter for internasjonalisering av utdanning (SIU)
September, 2017
Ansvarlig redaktør: Ragnhild Tungesvik
Bidragsyttere: Agnete Wiborg
ISSN (nummerserie kommer)
ISBN 978-82-93017-72-1
Rapporten er tilgjengelig på siu.no

Innholdsfortegnelse

INTERNASJONALISERING I FAGSKOLEUTDANNINGENE.....	4
1 FAGSKOLER	4
1.1 INNDELINGER AV FAGSKOLER.....	4
1.2 UTDANNINGSTILBUDET VED FAGSKOLENE	6
1.3 FAGSKOLESTUDENTER.....	6
1.4 INTERNASJONALISERING AV FAGSKOLEUTDANNING	6
2 KARTLEGGING AV ET UTVALG FAGSKOLERS INTERNASJONALE AKTIVITETER	7
2.1 HVILKE INTERNASJONALE AKTIVITETER DRIVER DE PÅ MED?	8
2.2 HVA SIER FAGSKOLENE OM INTERNASJONALISERING?	9
2.3 HVA SLAG VIRKEMIDLER ER AKTUELLE FOR FAGSKOLENE?	11
3 OPPSUMMERING	11
3.1 HVA KAN BIDRA TIL ØKT INTERNASJONALISERING I FAGSKOLENE?	12

Internasjonalisering i fagskoleutdanningene

Fagskoleutdanningene har kommet på den politiske dagsorden gjennom NOU¹ 2014:14 «Fagskoleutdanning – et attraktivt utdanningsvalg» og Meld.St.9 (2015-2016))² «Fagfolk for fremtiden – Fagskoleutdanning». Samtidig er økt internasjonalisering av utdanning en generell trend og et uttalt mål for Norge. Studenter, også i fagskolene, utdannes i større grad enn tidligere til et arbeidsmarked som blir påvirket av internasjonale forhold og arbeidskraft.

På den bakgrunn vil dette notatet først kort beskrive fagskolene og fagskoleutdanning generelt. Deretter presenteres en kartlegging av internasjonalt utdanningssamarbeid i et utvalg fagskoler. Notatet avsluttes med innspill til oppfølging av fagskolenes innsats knyttet til internasjonalisering.

1 Fagskoler

Fagskoler er yrkesrettede utdanninger som bygger på bestått videregående opplæring eller tilsvarende realkompetanse. Studietilbudene varierer fra et halvt til to studieår. Fagskoleutdanning er en høyere yrkesutdanning som gir studentene faglig kompetanse knyttet til en bransje eller virksomhet. Utdanningen gir praktiske ferdigheter til å løse spesialiserte oppgaver eller spisskompetanse for å utvikle arbeidsmetoder, produkter eller tjenester. Fagskolene tilbyr utdanning i fag som ikke dekkes av norske høyere utdanningsinstitusjoner og /eller der kapasiteten i høyere utdanning er begrenset og inntakskravene høyere.

Et særtrekk ved fagskoleutdanninger er at det er utdanninger som er utviklet i nært samarbeid med arbeidslivet og skal gi kompetanse som kan brukes direkte i arbeidslivet uten ytterligere generelle opplæringstiltak. Fagskoleutdanningene skal være dynamiske ved at utdanninger skal kunne opprettes og legges ned ut fra skiftende behov for type og omfang av kompetanse i arbeidslivet. Det vil derfor være regionale forskjeller og endringer over tid når det gjelder utdanningstilbud.

Ifølge Meld. St. 9 (2016-2017) var det i 2015 totalt 94 fagskoler som tilbyr utdanninger innenfor en rekke fagfelt. De private fagskolene utgjør 56 prosent og de offentlige 44 prosent. De offentlige fagskolene eies i hovedsak av fylkeskommunene. Nær halvparten, 48 prosent, av fagskolene holder til i det sentrale Østlandsområdet. Mange fagskoler er små. 39 prosent av fagskolene har under 50 studenter. Kun 9 av 94 fagskoler har over 500 studenter. Fagskoler som tilbyr humanistiske og estetiske fag, er ofte minst.

1.1 Inndelinger av fagskoler

Dagens fagskoler har sin basis i svært forskjellige typer utdanninger. Ulikhetene i bakgrunn og begrunnelse for utdanningstilbudene fører til at dagens fagskoler kan ha ulike ambisjoner når det gjelder plassering i utdanningssystemet og hva slags utdanning de skal tilby. Den eldste og største delen av systemet, den tekniske fagskolen, lå tidligere under lov om videregående opplæring og var i mange tilfeller samlokalisert med, og var en del av, den

¹ NOU 204:14 Fagskolen – et attraktivt utdanningsvalg <https://www.regjeringen.no//Fagskoleutdanning>

² Meld.St. 9 (2016–2017) Fagfolk for fremtiden – Fagskoleutdanning <https://www.regjeringen.no/contentassets/Fagskoler>

videregående skole. Etter hvert har det blitt etablert separate fagskoler, samtidig som noen har blitt samlokalisert med høyskoler.

I 2011 ble det etablert en egen fagskolestatistikk. Fagskolen og fagskolestudentene presenteres gjennom kategorier som bare delvis tilsvarer de utdanningstyper som de ulike fagskoleutdanningene representerer (Høst og Tømte 2016³).

NSD DBH-Fagskolestatistikk har følgende kategorier:

- Humanistiske og estetiske fag
- Lærerutdanninger og utdanninger i pedagogikk
- Samfunnsfag og juridiske fag
- Økonomiske og administrative fag
- Naturvitenskapelige fag, håndverksfag og tekniske fag
- Helse-, sosial- og idrettsfag
- Primærnæringsfag

Høst og Tømte (2016) foreslår en annen inndeling av fagskoleutdanningene med utgangspunkt i de ulike fagtradisjoner de bygger på. I tillegg til en restkategori som omfatter ca. 10 % av studentene.

De foreslår en inndeling på fire fagområder:

1. Tekniske og maritime utdanninger

Utdanningene har tradisjon tilbake til slutten av 1960-tallet og ble opprettet i forbindelse med at de gamle tekniske skolene ble gjort om til ingeniørhøyskoler. De tekniske og maritime fagskolene lå lenge under lov om videregående opplæring. (Disse omfatter ca. 50 % av alle studenter).

2. Helse- og sosialfaglige utdanninger

Utdanningene bygger dels på tidligere videreutdanninger innenfor feltet, knyttet til den gamle hjelpepleierutdanningen, dels er dette helt nye utdanninger. Mange av dem er organisert som nettstudier. (ca. 20 % av studentene)

3. Økonomisk-administrative utdanninger

Utdanningene er ofte en fortsettelse av tidligere privatskoletilbud innenfor feltet. (ca. 10 % av studentene)

4. Kreative utdanninger

Utdanningene omfatter kunst- og filmutdanninger, samt IKT-baserte utdanninger i web-design, mv. Flere av dem bygger på utdanninger som tidligere hadde godkjenning etter privatskoleloven. (ca. 10 % av studentene). (Meld.St.nr.9:15, Høst og Tømte 2016).

³ Høst, H. og Tømte, C. (2016) Styring og styrking av en fragmentert sektor. En evaluering av Nasjonalt fagskoleråd. NIFU Rapport 2016:11 <https://nifurapport2016-11.fagskoleråd>

1.2 Utdanningstilbudet ved fagskolene

- 82 prosent av de offentlige fagskoleutdanningene er innenfor tekniske fag, helse-og sosialfag og samferdsels-, sikkerhets- og servicefag. Innenfor humanistiske og estetiske og økonomisk- administrative fag er det flest private tilbud, henholdsvis 91 og 70 prosent.
- Nesten 80 prosent av de tekniske fagskoleutdanningene og 71 prosent av mediefagutdanningene er toårige.
- 46 prosent av fagskoleutdanningene er ettårige
- De fleste halvårige fagskoleutdanningene er innenfor økonomiske og administrative fag.
- 23 prosent av fagskoleutdanningene gis nettbasert eller som fjernundervisning.
- 59 % av fagskoleutdanningene var i 2015 deltidsutdanninger. Det gjelder det store flertallet av helse- og sosialfagutdanninger, og over halvparten av økonomisk administrative fag. (Meld.St.nr.9:27)

NOKUT stiller krav om at det skal foreligge formaliserte samarbeidsavtaler mellom fagskolene og aktører i yrkesfeltet som sikrer at fagskoleutdanningenes læringsutbytte er relevant. I tillegg stilles det krav om rutiner i fagskolenes kvalitetssikringssystemer for å få tilbakemeldinger om kvaliteten i utdanningen fra aktører i yrkesfeltet. (St.meld.nr. 9:39)

Ifølge Meld.St.nr.9 peker flere på at det må skje et kvalitetsløft i fagskolesektoren på flere områder. Enkelte etterlyser et «lærerløft» for undervisere i fagskolen, andre ønsker tydeligere krav til hva som forventes av god fagskoleledelse. Mange trekker frem at det er behov for bedre finansiering av fagskolesektoren, og det etterlyses bedre ressursmessig balanse mellom fagskoleutdanning og universitets- og høyskoleutdanning.

1.3 Fagskolestudenter

Ifølge Tilstandsrapporten for fagskoler var det i 2015 15 339 fagskolestudenter, 62 prosent menn og 38 prosent kvinner.

- 94 % av studentene innen naturvitenskapelige fag, håndverksfag og tekniske fag er menn
- 89 % på fagområdene helse- og sosial- og 88 % på idrettsfag og pedagogikk er kvinner
- Rundt halvparten av studentene er innen naturvitenskapelige fag, håndverksfag og tekniske fag.
- 52 prosent av studentene går ved offentlige fagskoler.
- Vel halvparten av studentene er i alderen 21 til 30 år
- 22 prosent er mellom 36 og 50 år.
- 10 % er 20 år eller yngre. Det betyr at flertallet av studenter er under 30 år.
- 60 % av studenter over 36 år er kvinner (Tilstandsrapporten 2015).

1.4 Internasjonalisering av fagskoleutdanning

Fagskolen er en norsk utdanning som ikke uten videre kan sammenlignes direkte med utdanninger i andre, europeiske land. Det finnes imidlertid lignende skoleslag i Sverige, Danmark og Tyskland. Den norske fagskolen er vokst fram og videreutviklet på bakgrunn av ulike behov i arbeidslivet

Innenfor Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk for livslang læring (NKR) er fagskolene innplassert i nivå 5.1 for utdannelser på ½ -1 år og nivå 5.2 for utdannelser på 2 år. Videregående opplæring ligger på nivå 4, mens høyere utdanning ligger på nivå 6-8.

Internasjonaliseringen som skjer i arbeidsliv og andre deler av utdanningssystemet, synliggjør et økende behov for å kunne sammenligne fagskoleutdanning med andre utdanninger, både i og utenfor Norge. EQF er et europeisk verktøy som i rendyrket form fokuserer på læringsutbytte.

Et mål med EQF er å gjøre det enklere å forstå og sammenligne systemene på tvers av landegrensene. Tanken er at det viktigste er å vite hva den enkelte har fått av læringsutbytte ved endt utdanning eller annet opplæringstilbud. Oppmerksomheten dreies bort fra innsatsfaktorene i utdanningen, for eksempel hvor mye en student/ elev har fått undervisning i et gitt fag i tid, og over til hva den enkelte faktisk må ha lært og må kunne for å få vitnemål eller annet sluttokument. Beskrivelsen av læringsutbyttet må også følge en standardisert mal slik at kvalifikasjonen som beskrives, passer inn i et nasjonalt system og på den måten kan sammenlignes med utdanninger fra andre land. I tråd med anbefalingen har alle norske vitnemål, fag- og svennebrev fått en henvisning til EQF gjennom det nasjonale kvalifikasjonsrammeverket.

Den mest utstrakte formen for internasjonalisering i form av mobilitet i fagskolesektoren handler ifølge NOU 2014:14(om fagskolene), om individuelle avtaler mellom norske fagskoler og utenlandske læresteder for å gi de norske fagskolestudentene muligheter for videre studier i utlandet. I hovedsak er det de private fagskolene som har inngått slike avtaler (NOU 2014:14 s. 51). De kreative fagskolene har inngått flest samarbeidsavtaler med institusjoner i engelskspråklige land som Australia, England, Irland og USA. I tillegg har det i løpet av de siste årene blitt inngått flere avtaler med danske institusjoner. Det finnes ikke statistikk over mobilitet i fagskolesektoren slik det gjør i universitets og høyskolesektoren.

Innføringen av Erasmus+ har åpnet nye og forbedrede muligheter for internasjonalt samarbeid i fagskolesektoren. For studentene åpner endringen i forskriftene for Lånekassen fra 2017 for at de får rett til støtte fra Lånekassen til utenlandsopphold på linje med studenter i høyere utdanning.

2 Kartlegging av et utvalg fagskolers internasjonale aktiviteter

SIU har foretatt en pilot-kartlegging for å få et bedre innblikk i hva et utvalg fagskolene driver på med av aktiviteter knyttet til internasjonalisering; hvilke erfaringer de har, og hvilke muligheter og barrierer de ser for internasjonalisering.

Kartleggingen er gjort gjennom telefonintervjuer med fortrinnsvis rektor eller den som har ansvar for det internasjonale arbeidet ved et utvalg fagskoler. Informasjonen vil derfor være basert på det disse personene har oversikt over og innsikt i.

Utvalget er gjort på grunnlag av Høst og Tømtes inndeling:

- *Tekniske og maritime utdanninger*
- *Helse- og sosialfaglige utdanninger*
- *Økonomisk-administrative utdanninger*
- *Kreative utdanninger*

I alt er representanter for 7 fagskoler intervjuet, både offentlige og private fagskoler. Flere av de fylkeskommunale fagskolene er sammenslåtte tilbud som omfatter både tekniske /maritime utdanninger og helse- og sosialfaglige utdanninger. Fagskolene som er intervjuet, representerer rundt 4500 studenter, nesten 1/3 av alle fagskolestudenter. Den minste har rundt 40 elever, og den største har over 1100 studenter. Fordelingen av skoler er også i samsvar med fordelingen av studentmassen. Fagskolene befinner seg både på Vestlandet og ulike deler av Østlandet. Slik sett utgjør de utvalgte skolene et relativt representativt utvalg av både skoler og studenter.

2.1 Hvilke internasjonale aktiviteter driver de på med?

Flere av fagskolene har, og har hatt, forskjellige typer samarbeid med ulike institusjoner i utlandet. De internasjonale aktivitetene omfatter korte studentutvekslinger, noe praksisutveksling, studieturer, bedriftsbesøk, møter med ansatte og til en viss grad utdanning for lærerstaben. Generelt sett dreier det seg om relativt korte reiser og besøk. Det varierer hvor formelt og hvor omfattende samarbeidet er og har vært. Et lite antall fagskolen har erfaring med internasjonale samarbeidsprosjekter tidligere finansiert av programmer som Leonardo, Nordplus og Erasmus+. Bortsett fra VEA, Norges grønne fagskole, er ingen involvert i slike prosjekter nå.

Når det gjelder aktuelle samarbeidsland, er det i all hovedsak knyttet til de nordiske landene; Danmark, Sverige og Litauen og Island. Det er også noe kontakt til Tyskland. For de kreative utdanningene er det også samarbeid med engelskspråklige land som England, Australia og New Zealand. Danmark og Sverige peker seg generelt sett ut som de sentrale samarbeidslandene. Den viktigste årsaken er at de har et utdanningssystem som lar seg sammenligne med det norske. I tillegg er dette land hvor de språklige utfordringene er minimale.

I den grad fagskolene deltar i internasjonalt utdanningssamarbeid, er det i hovedsak knyttet til samarbeid med utenlandske utdanningsinstitusjoner som gir tilbud om påbygging til bachelorgrad etter avsluttet fagskoleutdanning. En del av aktivitetene dreier seg om studieturer med besøk på samarbeidsinstitusjonene for å utveksle informasjon og diskutere utdanningenes innhold. Dette er viktig for at fagskolens utdanningsinnhold skal kunne passe inn som grunnlag for påbygging til en bachelorgrad. I tillegg fremheves det at slike diskusjoner er viktig for utvikling av utdanningene.

Et viktig argument for denne typen samarbeid, er at fagutdanningen ikke skal fremstå som en blindvei, men en utdanning det er mulig å bygge videre på. Enkelte fagskoler har relativt langvarige relasjoner til utenlandske partene og har diskutert og prøvd ut ulike former for samarbeid. Dette inkluderer utvikling av videreutdanningstilbud for lærerne.

På de fleste fagskolene er det et visst omfang av korte studieturer. Dette er turer for studenter og lærere for å delta på ulike arrangementer og besøke virksomheter, arbeidssteder eller utdanningsinstitusjoner. Noen av disse turene blir delvis sponset og arrangert av leverandører og andre bransjeaktører. Utover dette må studentene betale turene selv. Dette er turer hvor alle studenter innen en utdanning har tilbud om å reise og gjelder i hovedsak studenter som er til stede på studiestedet, både på heltid og deltid. Det omfatter ikke studenter som tar hele studiet som nettbasert undervisning.

Innen de kreative utdanningene er det internasjonale utdanningssamarbeidet primært knyttet til avtaler med utenlandske høyskoler og universitet som gir muligheter for påbygging til ulike bachelorgrader. Samarbeidsinstitusjonene er i tillegg til Danmark, primært i engelsktalende land som England, Australia og New Zealand. Det er ca. 1/3 av studenten som benytter seg av dette tilbudet. Samarbeidet inkluderer også i noen grad gjensidige besøk fra lærersiden og enkelte gjesteforelesninger.

En av fagskolene som i all hovedsak har korte utdanningstilbud, ½ -1 år, og kun innleide forelesere som ikke har sin hovedstilling ved skolen, hadde ingen internasjonale aktiviteter. En stor del av undervisningen er i tillegg nettbasert. For denne skolen var internasjonalisering derfor ikke aktuelt.

VEA, Norges grønne fagskole, er den fagskolen som har mest og lengst erfaring med internasjonalt utdanningssamarbeid. Internasjonalisering er en integrert del av utdanningstilbudet ved at alle studier skal ha en internasjonal aktivitet. Dette innebærer mobilitet for både lærere og studenter knyttet til hospitering hos partnere i tillegg til ulike former for studieturer som å se på ulike anlegg og besøke ulike arrangementer. Det gjelder særlig innenfor et av fagområdene hvor det er utviklet et faglig nettverk av institusjoner over lang tid.

Nettverket er formalisert og brukes som utgangspunkt for å arrangere praksisopphold for studentene og for lærerne. Skolen trekker frem at de som statlig fagskole har et litt større økonomisk handlingsrom enn andre fagskoler, noe gjør det mulig å finansiere en del internasjonal aktivitet. I tillegg er det også forventet som statlig fagskole, at de skal drive med internasjonalisering.

2.2 Hva sier fagskolene om internasjonalisering?

Med unntak av fagskolen som i hovedsak driver med nettbasert undervisning, mener alle fagskolene at internasjonalt utdanningssamarbeid gir stor verdi til innholdet i utdanningene og til studentene og lærerne. Det å få inspirasjon og lære av andre trekkes frem som den største gevinsten. For å kunne utvikle undervisningen mener de det er avgjørende å få løftet blikket og høste erfaringer fra andre, både når det gjelder undervisningsmetoder og innhold.

Gjennom diskusjoner med faglærere fra andre land får de også et annet blikk på egen praksis. Innen helse- og omsorgsfagene blir det i tillegg til det rent faglige, påpekt at det internasjonale og det flerkulturelle er tematikker som er relevante både når det gjelder ansatte og brukere/pasienter. Innenfor både kreative og tekniske fag, fremheves det at fagområdene og bransjene blir stadig mer internasjonale. Derfor blir det å ha kontakter utenlands og få ta del i det som skjer i ulike land, stadig mer relevant og viktig for dem. Noen av fagskolene ser på det å kunne tilby muligheter for å ta deler av studiene i utlandet som en fordel når det gjelder å rekruttere studenter og som et gode for lærerne. Som en rektor sa; skolen har en ambisjon om å være den mest fremtidsrettede fagskolen i landet, og da inngår det å satse på internasjonalisering som en helt selvsagt del av det som skal til.

For VEA er i tillegg et av argumentene for å drive med internasjonalt utdanningssamarbeid at skolen underviser i fag som er veldig små nasjonalt. For å kunne bevare fagretningene, sier de at det er viktig at de har et internasjonalt nettverk som gjør at de kan sende studenter ut for å kunne ta ulike deler av utdanningen hos ulike partnere i utlandet og gi tilbud som det ikke er mulig å gi i Norge. Det gjelder også praksisdelen. Det blir også trukket frem av bransjene knyttet til fagskolens områder blir stadig mer internasjonale.

Den internasjonale aktiviteten er generelt lav, men flere skoler har planer om å sette internasjonalisering høyere på dagsorden for å få til et mer systematisk arbeid, eller har allerede lagt dette inn som planer og etablert grupper som skal arbeide med det. Flere skoler uttrykker at de opplever at den internasjonale dimensjonen blir mer aktuell både innenfor fagene og når det gjelder arbeidsmarkedet. Det skolene ser for seg av internasjonalt utdanningssamarbeid, dreier seg i hovedsak om mobilitet. Og det er særlig lærermobilitet de fleste skolene ser som aktuelt, i tillegg til praksisopphold for studenter. Ettersom det ikke er tilsvarende fagskoleutdanninger i andre land, ser de det som mer krevde å få til utvekslingsmuligheter for studenter til andre utdanningsinstitusjoner.

Økonomi blir trukket frem som den sentrale utfordringen for å få til internasjonalt utdanningssamarbeid utover det de allerede har. Slik situasjonen er nå, betaler institusjonene for reisen til lærerne, mens studentene må i stor grad betale reisene selv. Dette setter begrensninger for omfanget at reisene og oppholdet. En økning av internasjonalt samarbeid i form av mer utveksling knyttet til studier og praksis, vil kreve ekstra ressurser som fagskolene påpeker må hentes utenfra.

En utfordring for å komme i gang med arbeidet med internasjonalisering som trekkes frem, er mangel på kompetanse og erfaring med internasjonale samarbeidsprosjekter utover bilaterale avtaler. Flere av fagskolene har ikke oversikt over mulige finansieringskilder, hva slags virkemidler som kan være nyttige, og de har liten erfaring med å utforme prosjekter for å søke støtte. Heller ikke alle fagskolene har et administrativt apparat eller utviklet kompetanse til å håndtere et større omfang av internasjonale aktiviteter. Flere fagskoler kan derfor trenge tid, ressurser og kompetanse for å bli kjent med, og ta i bruk ulike verktøy, utvikle prosjekter og finne relevante partnere og finansieringskilder.

De som har internasjonalt utdanningssamarbeid, har i stor grad samarbeid med Danmark og Sverige og andre nordiske land. Det er institusjoner som University Colleges og Ervervsakademier. Det blir trukket frem at det kan være litt vanskelig å finne institusjoner som fagskolesektoren fagskolen i andre land enn Danmark og Sverige ettersom det i liten grad finnes tilsvarende utdanninger. Tyskland blir trukket frem som en mulighet, men da blir det sagt at språk kan være en utfordring.

Noen skoler trekker frem praktiske utfordringer knyttet å få utveksling av studenter over lenger tid innenfor deltidstudier som har en studiedag i uken og hvor studentene ellers er i jobb og har familie. For studier som primært er nettbaserte, og hvor studentene stort sett er i jobb, er utfordringene med studentutveksling tilsvarende. For denne gruppen blir ikke studentmobilitet sett på som aktuelt. Det er primært studier hvor studentene er heltidsstudenter og er til stede på campus at studentutveksling anses som relevant.

Når det gjelder organisering av utdanningstilbudet slik at det blir mulig å få til perioder for utveksling av både lærere og studenter, blir generelt sett ikke betraktet som særlig utfordrende. Dersom dette er noe ledelsen mener er viktig og skal satses på, mener de det skulle la seg gjennomføre. Studieopplegget fremstår som relativt fleksibelt slik at de ikke ser noen vesentlige utfordringer som ikke lar seg løse. Generelt oppfatter ledelsen ved fagskolene at lærerne er positive til internasjonalisering, og at flere har interesse av å reise ut dersom det ikke dreier seg om lange opphold ute. Hovedutfordringen dreier seg om å finne og/eller utvikle opplegg for studier og/eller praksis ute som kan tilpasses studieløpet i Norge.

2.3 Hva slag virkemidler er aktuelle for fagskolene?

Ut fra det som er kommet frem i intervjuene, er det særlig utveksling av både lærere og i noen grad studenter som er mest aktuelt. Ettersom fagskolene har liten erfaring med internasjonalisering og de mulighetene som ligger i denne typen arbeid, vil det også kunne være andre typer prosjekter som kunne være aktuelle etter hvert. Ut fra erfaringer fra videregående opplæring, er utvikling av enkle utvekslingsavtaler med relevante samarbeidspartnere for praksis det som i første rekke kunne være fagskolens introduksjon til internasjonalisering. Å finne utdanningsinstitusjoner som kan tilby kurs som kan godkjennes innenfor norske utdanninger og vice versa fremstår som litt mer utfordrende.

Flere av fagskolene har liten eller ingen erfaring med internasjonalisering og/eller internasjonale prosjekter. Flere av fagskolene mangler den lange historien som ligger bak de internasjonale utdanningssamarbeidet innen videregående opplæring. Lærerne har en annen fagbakgrunn og det internasjonale aspektet har ikke vært så fremtredende i deres utdanningsbakgrunn. Flere fagskoler har nylig vært eller er inne i sammenslåingsprosesser og har fått nye ledere som ikke har erfaring med internasjonalisering. Noen fagskoler ser det som en god anledning til å sette internasjonalisering på dagsorden, mens andre ser det som mer utfordrende. Det betyr at det kan være behov for ulike tiltak for gi informasjon om mulige internasjonale aktiviteter og finansieringskilder.

Ingen av fagskolene, unntatt VEA, har et apparat med ansvarlige for det internasjonale arbeidet. Noen har ansatte som har hatt det som del av sitt ansvarsområde tidligere. Ut fra erfaringer fra videregående opplæring, kan det ta tid å utvikle nettverk til aktuelle samarbeidspartene og kunnskap om hvordan prosjekter bør utformes/organiseres og hvilke kilder som finnes til finansiering. Det betyr at fagskolene kan trenge litt ekstra hjelp og støtte for å komme i gang med arbeidet. Det gjelder både å få informasjon om finansieringsmuligheter og kunnskap om hvordan man bør velge ut partnere og utvikle prosjekter. Å få økonomiske midler til å besøke potensielle partnere og utvikle en prosjektsøknad, vil kunne være viktig for å stimulere fagskolene til å komme i gang med arbeidet.

For de offentlige fagskolene som er eid av fylkeskommunene, kunne fylkeskommunene spille en rolle ved å gi veiledning og eventuelt støtte til utvikling av prosjekter/finne partnere og til skriving av søknader i tillegg til å ha forventninger til fagskolene om at de skal drive med internasjonale aktiviteter og samarbeid.

3 Oppsummering

Fagskolene er et sammensatt utdanningsnivå og har utdanninger som varierer mellom et halvt til to år, både på deltid og heltid, samlingsbasert og nettbasert. Det er ikke tilsvarende den norske fagskolesektoren i andre land. I Danmark og Sverige finnes skoleslag som ligger nærmest. Fagskolene varierer mye i størrelse, fra 40 til 1100. Totalt er det ca. 15 000 fagskolestudenter. De offentlige fagskolene med studietilbud innen tekniske og maritime utdanninger og helse- og sosialfaglige utdanninger har flest studenter.

Mange fagskolestudier er på deltid, og mange fagskolestudenter er voksne og i jobb. Dette gjør at studentmobilitet kan medføre praktiske utfordringer for mange studenter. Fagskolene er positive til internasjonalisering, men har generelt lite erfaring med slikt arbeid. Ansattmobilitet er et aktuelt virkemiddel i tillegg til korte praksisopphold for studenter.

Fagskolene driver i begrenset grad med internasjonalt utdanningssamarbeid. Flere har samarbeid med andre institusjoner, men da knyttet til korte besøk. Noe samarbeid er knyttet til utarbeidelse av tilbud om påbygging til bachelorgrad ved utenlandske institusjoner. Fagskolene driver i liten grad med eksternt finansiert internasjonalt utdanningssamarbeid. I 2017 er det bare VEA, Statens grønne fagskole som får ekstern finansiering av internasjonalisering via midler som SIU forvalter.

Fagskolene er generelt positive til å sette i gang med mer aktivitet innen internasjonalisering, men mange mangler erfaring og kunnskap om virkemidler og utforming og gjennomføring av prosjekter.

3.1 Hva kan bidra til økt internasjonalisering i fagskolene?

Informasjon om virkemidler fra SIU

SIU vil sette i gang tiltak for å spre informasjon om muligheter for å finansiere ulike typer aktiviteter og prosjekter ettersom flere fagskoler ønsker slik informasjon. Aktuelle virkemidler er Nordplus, Erasmus + og EØS-midler. Ettersom fagskolene ikke har erfaring med å ta i bruk de virkemidlene som finnes, er det ikke mulig å peke på eventuelle mangler ved de eksisterende virkemidlene ut fra fagskolenes behov. I første omgang er det viktig å få fagskolene i gang med å bruke de eksisterende virkemidlene og utvikle partnerskap og generell kompetanse om internasjonalisering. Ansattmobilitet kan være en aktuell aktivitet å starte med særlig for de som har liten erfaring med internasjonalt samarbeid.

Mer midler totalt til internasjonalisering innen VET

Et dilemma knyttet til å oppmuntre fagskolene til å søke midler, er at det allerede er stor oversøkning til en del av de midlene det er aktuelt for fagskolene å søke på. Det innebærer at jo flere fagskoler som gjør en innsats for å få i gang aktiviteter innen internasjonalisering, jo mindre blir mulighetene deres for å få støtte. Å oppmuntre flere fagskoler til å søke, betyr at flere vil gjøre det uten å få støtte. Dette vil være uheldig når det er ønskelig at flere skal søke. Av den grunn er det ønskelig at bevilgningene til støtteordningene til fagskoler/VET økes for at flere kan få støtte.

Lånekassestøtte vil gi begrenset effekt

Muligheten for at fagskolestudenter får tilgang til støtte fra Lånekassen på like linje med studenter fra UH-sektoren vil ha begrenset effekt på økt internasjonalisering i fagskolesektoren. En stor del av fagskolestudentene er deltidsstudenter som er i arbeid. Dette gjør at det vil kun være aktuelt for en mindre del av fagskolestudentene å bruke Lånekassens støtte ettersom det i stor grad vil være aktuelt med relativt korte utvekslingsopphold for flertallet av studentene.

Fylkeskommunene som pådriver for offentlige fagskoler

Som eier av de offentlige fagskolene kan fylkeskommunene stimulere til økt internasjonalisering ved å stille forventninger til skolene og be om rapportering på slike aktiviteter. I tillegg kan fylkeskommunene bidra med administrativ støtte i søknadsprosessene. De kan også stå ansvarlige for søknader innen mobilitet.